

22. Гошко Г.Ю., Дмитерко р. І., Здоровега Н. І. Соціалістична обрядовість на Україні. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 198.
23. Борисенко В. К. Нова весільна обрядовість в сучасному селі (на матеріалах південно-східних районів України). – К.: 1979. – 134 с.
24. Гаврилюк Н.К., Курогло С. С. Лоскутова Л. Д. Общее и особенное в семейной обрядности украинцев и молдаван // Украинско-молдавские этнокультурные взаимосвязи в период социализма. – К.: 1987. – 380 с.
25. Борисенко В.К. «Весільні звичаї та обряди на Україні (Історико-етнографічне дослідження). – К.: 1988. – 192 с.
26. Запис автора 10.08.2005 р. від Пилипака Анатолія Івановича 1955 р. н. жителя с. Брідок Теплицького району Вінницької області.

Пылыпак М.А. СВАДЕБНЫЙ ОБРЯД ПОДОЛЬЯ В СОВЕТСКИЙ ПЕРИОД.

В данной работе автор ставит перед собой задание проследить изменения в традиционном свадебном обряде Подолья, исследовать структурное, атрибутивное и терминологическое описание свадебного обряда советского периода, определить степень трансформации, главные факторы, которые повлияли на смену традиционного свадебного обряда, инновации. Сосредоточивает внимание на так называемых «красных», «комсомольских», «безалкогольных» и этносвадьбах.

Ключевые слова: свадебный обряд, советский период, красная свадьба, комсомольская свадьба, безалкогольная свадьба, этносвадьба, традиционная обрядность.

Pylypak M.A. WEDDING CEREMONY PODOLIE THE SOVIET PERIOD.

In this article the author aims to trace the changes in the traditional wedding ritual Podolie, to investigate structural, attributive and terminological description of the wedding ceremony of the Soviet period, to determine the degree of transformation the main factors that influenced the change of the traditional wedding ceremony, innovation. Focus on the so-called «red», «Komsomol», «bezalkoholkyh» and ethnic weddings.

Keywords: wedding ceremony, the Soviet period, red wedding, wedding Komsomol, soft wedding, ethnic wedding, traditional rites.

УДК 394.2.001.814 : 908 (477.43/44) «19/20» (045)

О.Ю. Барташук

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ФІКСАЦІЯ КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ ПОДІЛЛЯ В ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.(НА МАТЕРІАЛАХ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ)

В статті зроблено джерелознавчу характеристику календарної звичаєвості Поділля протягом ХХ – на початку ХХІ ст. Вміщено інформацію про студіювання звичаєвості календарного циклу, здійснювані провідними науковими установами, фахівцями-істориками та краєзнавцями-аматорами. Звернено увагу на місцеву пресу й архівні матеріали, що є важливим свідченням змін в обрядовій сфері подолян впродовж означеного періоду.

Ключові слова: календарна звичаєвість подолян, трансформації, краєзнавці-дослідники, архівні фонди.

Існуючі літературні та архівні джерела засвідчують давній інтерес емпіричного спрямування до народної святково-обрядової культури подолян, присвячені формуванню джерельної бази у галузі традиційної обрядовості, що відбивало ситуацію у вітчизняній етнографії ХІХ ст. – ХХ ст.

Орієнтиром досліджень календарної звичаєвості на наукових засадах у ХХ ст. є праці С. Килимника, с. Соколової, О. Курочкіна, Ю. Климця, В. Борисенко. На регіональному рівні святково-обрядові комплекси народного календаря досліджували Г. Кожоляно, Т. Прігаріна, О. Смоляк, Н.Ковальчук та ін.

Мета даної статті – провести джерелознавчу характеристику досліджень та фіксації календарної звичаєвості Поділля в ХХ – та на початку ХХІ ст. Простежити студіювання цієї важливої сфери духовного життя подолян, здійснювані провідними науковими установами, фахівцями-істориками та краєзнавцями-аматорами. Проаналізувати можливості місцевої

.....
періодичної преси та архівних фондів у висвітленні шляхів трансформацій у циклі календарної звичаєвості.

Фіксація народної календарної звичаєвості подолян розпочалася із XIX ст., коли в Кам'янці-Подільському видаються «Подольские губернские ведомости», а з 1 січня 1862 р. і до 1905 року з дозволу Синоду – «Подольские епархиальные ведомости». На сьогодні ці офіційні бюлетні є важливим історичним джерелом відомостей про народну подільську обрядовість.

Про традиції та звичаї народного календаря Західних регіонів України, в тому числі й на Поділлі, наприкінці XIX ст. дізнаємося з «Трудов этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженной императорским русским географическим обществом», зібраних П. Чубинським [1]. Ще й на сьогодні унікальність проведеної П. Чубинським експедиції визначається етнологами насамперед не тим, що він одним з перших розпочав збирати духовні скарби українського народу, але насамперед тим, що її до цих пір не було повторено у такому широкому масштабі.

Важливе наукове значення має праця К. Широцького «Подільські колядки та щедрівки» (1908). Її автор – учасник семи Подільських етнографічних експедицій (1909-1914 рр.) – опублікував понад 140 праць, серед яких у справі фіксації та аналізу подільського різдвяно-новорічного фольклору особлива роль належить зазначеному збірнику.

Серед досліджень календарної звичаєвості подолян на початку XX ст. виділяється праця Б. Яцимирського «Маланка как вид святочного обрядового ряжения» [2].

Доба українського відродження початку 20-х рр. XX ст. ознаменувалася залученням до збирацької та дослідницької діяльності на Центральному Поділлі Всеукраїнської академії наук, яка розгорнула бурхливу наукову діяльність зі збору та фіксації фольклорно-етнографічних матеріалів регіонів України [3]. Етнографічна комісія ВУАН провела у 1927 р. експедиційне обстеження низки населених пунктів Кам'янець-Подільського та Проскурівського районів, у цьому ж напрямі працював Кабінет антропології та етнології ім. Х.Вовка (1921 р.), Всеукраїнське етнографічне товариство, Кабінет вивчення Поділля, відкритий у 1924 р. при Вінницькому філіалі Всенародної бібліотеки України.

Однак найповніше традиційний народний календар подолян початку XXст. висвітлив видатний етнограф української діаспори С. Килимник у праці «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» [4].

У 30-х – 40-х XX ст. зацікавленість темою календарної обрядовості українців значно зменшилась. Це було пов'язано з тими складними катаклізмами, що сколихнули Україну, офіційною забороною на дотримання, фіксацію та вивчення «забобонів та пережитків». І лише на початку 60-х рр. XXст. в руслі пошуків шляхів формування нового «червоного» календаря зростає інтерес до окремих календарних традицій подолян. На особливий інтерес заслуговують праці, що описували трансформовані та деформовані народні традиції календарних свят, подаючи їх «збагаченими новим ідейним змістом» [5, с. 3].

Варто визнати, що низка публікацій радянського періоду, попри значну ідеологічну заангажованість, є незаперечною цінністю у питаннях дослідження та фіксації календарної звичаєвості, оскільки розкривають принципи використання елементів народної календарно-обрядової звичаєвості у радянському «червоному» календарі безпосередньо на території Подільського краю. Зокрема, певну етнологічну цінність становлять публікації сценаріїв та фольклору жнивницької обрядовості М.Орла [6], в основі яких багато традиційних ритуалів, атрибутики та перелицьованого фольклору.

Грунтовною етнографічною розвідкою, що розкриває матеріали дослідження трансформації новорічних обрядів на теренах України і, зокрема, Поділля, є монографія О. Курочкіна «Новорічні свята українців: традиції і сучасність»(1978) [7]. Автор подає загальну характеристику зимового циклу аграрно-календарних свят через висвітлення соціальної трансформації народних звичаїв в умовах індустріального суспільства, наголошує на проблемі зв'язку трансформацій календарної звичаєвості з урядовою політикою.

У дослідженні О.В. Курочкіна «Українські новорічні обряди: «Коза» і «Маланка» [8] за фольклорними джерелами реконструйований архаїчний сценарій новорічних обрядів, які ще й до сьогодні збереглися в багатьох подільських селах; досліджена їх генеза, структура, просторова й часова динаміка. Ілюструючи прикладами подільських обрядів рядження, простежуючи етнографічні записи XIX століття, автор констатує ослаблення обрядової функції Щедрого вечора та зростання демонстраційно-ігрових.

На зламі 80-90-х рр. разом із незалежністю об'єктивно назріла потреба переосмислити усі попередні здобутки етнологів, відкинути ідеологічну заангажованість у дослідженнях, і, що найголовніше, віднайти, зафіксувати, відродити раніше свідомо замовчувані та заборонені народні традиції святкування землеробських та релігійних свят в усьому їх локальному подільському багатстві. Саме про таку діяльність свідчать результати десятків міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-краєзнавчих конференцій, що відбулися в 90-ті рр. ХХ – на початку ХХІ ст. у Вінницькій та Хмельницькій областях і де були представлені доповіді та матеріали з фіксації й аналізу сучасного стану побутування календарних обрядів на Поділлі.

Досить потужні етнологічні секції були представлені на таких значних міжнародних і всеукраїнських науково-краєзнавчих форумах, як «Етнографія Поділля» (Вінниця, 1992), «Культура Поділля: історія і сучасність» (Хмельницький, 1993), «Духовні витoki Поділля: творці історії краю» (Кам'янець-Подільський, 1994), «Хмельниччина: роки становлення та поступу» (Хмельницький, 1997), «Дунаєвщина очима дослідників учасників і свідків історичних подій» (Дунаївці, 1997, 2000), 8-10 Подільські історико-краєзнавчі конференції (1990, 1995, 2000), 1-3 всеукраїнські конференції етнології Поділля (1986, 2002) та ін.

Найбільшим досягненням за часи незалежності у справі висвітлення етнографії Подільського регіону, зокрема й традиційної календарної обрядовості подолян, стало видання у 1994 році фундаментальної праці «Поділля. Історико-етнографічне дослідження», що стала результатом багаторічної діяльності великого колективу науковців ІМФЕ ім. М.Рильського та його відділень. Однак, як зазначає С. Баженова, «етнографічний матеріал видання не однаково повно відображає внутрішні регіони Поділля. Зокрема, у книзі порівняно з Вінниччиною (Східне Поділля) та Тернопільщиною (Західне Поділля) значно слабше етнографічно описана Хмельниччина» [9, с. 343-344].

Істотнозаповнили прогалини попередніх десятиліть у зборі та вивченні регіональної календарної обрядовості об'ємна хрестоматія «Народознавство Поділля» [10] (1995) та навчальний посібник «Нариси народно-побутового життя Поділля» [11] (1997) відомого подільського дослідника, етнографа та педагога В.П. Струманського.

За останні десятиліття діяльність подільських науковців та краєзнавців із накопичення та вивчення широких етнографічних матеріалів засвідчила складання своєї рідної дослідницької школи, що репрезентована кількома потужними науковими та науково-дослідними центрами: Кам'янець-Подільським державним університетом ім. Івана Огієнка, кафедрою етнології Вінницького педуніверситету ім. Михайла Коцюбинського, Центром дослідження історії Поділля та Подільським відділенням ІМФЕ ім. Рильського (м. Хмельницький).

Давні традиції народознавчої та краєзнавчої науково-дослідної роботи існують у Кам'янець-Подільському держуніверситеті, на базі якого 18 жовтня 1996 р. відкрито навчально-наукову лабораторію етнології. На сьогодні в її фондах представлені колекції святкової календарної атрибутики, зібрано численну фонотеку обрядового фольклору в його живому побутуванні. Зберігаються відеозаписи народознавчих заходів, проведених студентами університету за минулі роки, що репрезентують вторинні форми побутування календарної звичаєвості на регіональному рівні. Величезна кількість фотоальбомів зберігає інформацію про сучасні традиції подільського «Маланкового» рядження.

Величезну цінність становить рукописний фонд лабораторії етнології із записами календарного й родинного фольклору, погрупованих за жанрами. Календарний фольклор у багатьох випадках доповнюється коментарями інформаторів про місце його виконання в обряді, записами обрядів. Значну цінність для дослідників календарних свят мають рукописні матеріали етнологічних експедицій студентів університету.

У фондах Подільського відділення ІМФЕ ім. М.Рильського при Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії зібрано описи календарних звичаїв та обрядів Хмельниччини та суміжних районів Вінниччини та Тернопільщини. У даний час у Відділенні ведеться активна збирацька робота в руслі широкомасштабної фольклорно-етнографічної експедиції «Стежками П.Чубинського», ініційованої ІМФЕ ім. М.Рильського до ювілею науковця-етнолога. Значний пласт зібраного матеріалу дає змогу виявити сучасні форми побутування календарної звичаєвості на Поділлі, з'ясувати фактори, що впливали та впливають на її трансформації.

Багато цінного матеріалу для усвідомлення причин та наслідків деформації традиційного подільського агрокалендаря та календарної звичаєвості в цілому містять праці подільських дослідників-краєзнавців. Наприклад, «Маланко наша, горда та пишна!» – під таким

заголовком вміщено опис обряду Маланки в подільському селі Чабанівка на Кам'янецьчині, виконаний місцевим краєзнавцем В. Ромарнюком [12]. Автор конкретно називає час, коли даний обряд перестав побутувати в Чабанівці – 1929 рік, окреслює причини; згадує про намагання відродити «Маланку» на початку 50-х, та 90-х років. Сценарій чабанівської Маланки містить опис її головних персонажів.

У 2000 р. вийшов історико-етнографічний нарис «Невичерпне джерело мудрості народної» [13], де подано етнографічний опис народної календарної обрядовості й фольклору села Нові Нетечинці Городоцького району. У розділі «Культура на селі» з історико-краєзнавчого нарису В. Печенюка про с. Великий Карабчіїв Городоцького району подається ретроспектива традиційного дозвілля сільчан, окреслюються зміни, що відбулися в святкуваннях за часів радянської влади [14].

Вагомим науковим комплексним дослідженням подільської традиційної весняної обрядовості є монографія О. Смоляка «Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури», в першій частині якої автор робить спробу реконструкції та етнологічного аналізу звичаєвості весняного циклу на субрегіональному рівні. Розглядає термін «гаївка», композиційні елементи обряду, його побутування в сучасному середовищі [15].

Багатющий емпіричний матеріал про зміни в календарній звичаєвості на регіональному рівні зосереджено в архівних матеріалах ДАХО (Державному архіві Хмельницької області), репортажах та замітках місцевих періодичних видань, сценарно-режисерських матеріалах.

Наприклад, матеріали ДАХО фондів місцевих сільських рад (Ф.Р.-31, 33, 74 та ін., райвиконкомів (Ф.Р.- 32), відділів культур районних адмінвідділів (Ф.Р. – 166, 172, 175, 176, 179), документи виконкому Хмельницької обласної Ради по питаннях релігійної сфери (Ф.Р. – 338), фонди Хмельницького обласного управління освіти та відділу культпросвітзакладів (Ф.Р. – 3512), документи Хмельницького обласного Будинку народної творчості (Ф.Р.-3602), матеріали комісій щодо дотримання законодавства про релігійні культури (Ф.Р. – 4081) та ін. розкривають механізми зникнення традиційних календарно-обрядових комплексів та появи «нової червоної» обрядовості.

Аналіз листів, розпоряджень, обіжників, інструкцій, повідомлень та доповідних записок дає можливість простежити хід антирелігійної боротьби із народними календарними традиціями, що потрапили в розряд «релігійних пережитків та забобонів». Про хід виконання інструкцій із відділення церкви від держави [16] через систему антирелігійної роботи в хатах-читальнях, сельбудах, Будинках селянина, клубах, спілках безвірників [17], про перенесення вихідних днів із святкових на наступний понеділок або проведення в дні релігійних свят (Паски) Тижня лісу чи спортивних змагань, «революційних ігор на повітрі» тощо [18]. Пізніше, в 30-х роках, до цієї роботи стали активно долучатися школа та вчителі [19]. Архівні матеріали свідчать, що в 50 – 60-ті роки антирелігійна робота із «з пережитками та забобонами» головним чином провадиться через запровадження «нових радянських свят» за допомогою розгалуженої системи культурно-освітніх закладів, науково-технічних гуртків, бібліотек та мережі колективів художньої самодіяльності [20].

У партійних фондах архіву знаходиться перелік тем антирелігійних лекцій, список періодики та наукової літератури, рекомендованої для використання в боротьбі з «пережитками та забобонами» [21], список «нових радянських обрядів та свят» [22]. Важливим джерелом для відстеження змін у святково-календарних комплексах подолян є документи Хмельницького обласного Будинку народної творчості (БНТ): методичні рекомендації до проведення «нових радянських свят, сценарії, доповідні записки, інформація про роботу агіткультбригад та театрів народної творчості в дні свята Врожаю, Масляної, Дня радянської молоді, Нового року тощо [23]. Особливий інтерес становлять сценарії «нових радянських свят», що відбивають реальний стан із громадськими формами святкування. Наприклад, сценарій колгоспних обжинок, розроблений методистом Хмельницького обласного БНТ М.Орел на основі матеріалів, записаних від цілого ряду колгоспників Деражнянського, Ярмолинецького та Віньковецького районів у 1970 році, є зразком поєднання традиційних подільських народних жнивних ритуалів та обрядового фольклору із новими колгоспними, радянськими ритуалами [24]. У подальшому сценарії та паспорти фольклорно етнографічних свят Масляної, Нового року, Івана Купала, Обжинків чи Переджнив'я уже дуже віддалено нагадують народне свято, в них обмаль власне локальних подільських ритуалів, прослідковуються ідеологічні рамки, поєднання персонажів російської та світової міфології, казково-розважальної атрибутики та символіки, супровідна поезія є гімном досягнень

радянської влади під керівництвом комуністичної партії та єдності радянського інтернаціонального народу [25].

Архівні матеріали є медіатором відношення влади до народної творчості, так, наприклад, в добу перебудови в посадових обов'язках провідного наукового співробітника відділу наукових досліджень уперше поставлено завдання: «сприяти відродженню і збереженню культурно-історичних традицій, народних свят, обрядів, традицій, фольклору, етнографії...» [26]. Проте в цей же час, за свідченням архівних матеріалів, відбувається подальше активне впровадження радянських традицій, свят та обрядів [27].

У рукописному архіві Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України (РА ІМФЕ НАН України) також зберігаються численні записи обрядів та фольклору календарного циклу, зібрані на теренах Поділля експедиціями співробітників ІМФЕ ім. М.Т.Рильського протягом багатьох років.

Значною мірою наш дослідницький інтерес із проблеми визначення трансформацій в календарній звичаєвості змогла задовольнити періодична преса, що була за радянських часів пропагандистом «нової червоної» обрядовості, а в добу незалежності є джерелом відомостей про святково-календарні традиції та інформує про святкові заходи, проведені в краї. Газети, особливо місцеві, за визначенням сучасного московського етнолога О.Фролової, «одне з найбагатших джерел для вивчення свят та святкової культури народу в цілому, що дає можливість відчувати пульс часу» [28, с. 7]. Опрацювання значного та різноманітного матеріалу про святково-обрядову сферу та політику держави в цій галузі дає можливість «вжитися» в епоху, зрозуміти, в яких конкретно-історичних умовах функціонувала обрядовість. Значний етнографічний матеріал знаходиться на сторінках Хмельницької обласної періодичної преси та районних друкованих видань за різні роки (//Радянське Поділля. – 1944, 1958, 1960, 1962, 1968, 1978, 1986, 1988, (далі – Подільські вісті) 1991, 1992, 1994, 1995, 1998), // Корчагінець. – 1991, // Наддністрянська правда, // Прибузька зоря, // Красилівський вісник, // Ленінським шляхом) тощо.

У періодиці радянських часів гостро стояло питання про науково-атеїстичну роботу, що покликана «викривати суть релігійних обрядів та свят, які нерідко шкодять здоров'ю людей, відривають їх від роботи, підривають дисципліну, завдають великої шкоди народному господарству» [29]. У газеті «Радянське Поділля» діяла рубрика «Нові часи – нові обряди», в якій популяризувалися зразки проведення нових радянських свят та обрядів, що дає нам можливість визначити рівень використання в них елементів народної обрядовості, зробити висновок про трансформацію та деформацію сакральних-магічних функцій окремих ритуалів, їх тяжіння до видовищності та розважальності, надмірної театралізації та заорганізованості: «Під час святкування Проводів Російської Зими в м.Шепетівці Весна, проїжджаючи по колу, обсипала усіх присутніх зерном: «На щастя, На долю!» [30].

Отже, проаналізувавши доступні джерела, можемо зробити висновок, що впродовж ХХ та на початку ХХІ ст. науковцями, публіцистами, краєзнавцями нагромаджено значну кількість літератури, що фіксує календарну обрядовість подолян в історичному розвитку. Архівні записи, місцева періодика також є важливим джерелом для дослідження проблеми трансформації святкової моделі календарних свят подолян і дозволяє не лише проведення порівняльного аналізу старих й нових свят, але й уможливує розгляд етапів перетворення їх культурного змісту, що й повинно стати предметом подальших етнографічних досліджень.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Чубинський П. Календар народних звичаїв та обрядів. – К.: 1993. – 80 с.
2. Яцимирський Б. Маланка как вид святочного обрядового ряженія //Этнографическое обозрение. – 1914. – №1-2. – С.46-47.
3. Юзефчик О.Л. Діяльність кабінету музичної етнографії ВУАН у контексті розвитку української музичної фольклористики кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. – К.: 2004. – 200 с.
4. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: В 3 кн., 6 т. / Степан Килимник. – К.: АТ.: «Обереги». – Кн. I, т.1: Зимовий цикл; т.2: Весняний цикл. – 1993. – 400 с. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: В 3 кн., 6 т. / Степан Килимник. – К.: АТ.: «Обереги». – Кн. II, т.3: Весняний цикл; т.4: Літній цикл. – 1994. – 528 с.
5. Советские традиции, праздники и обряды: Опыт, проблемы, рекомендации / Кол. авт.: В.И.Воловик и др.. – М.: Профиздат, 1986. – С.3.
6. Орел М.З фольклору Поділля // НТЕ. – 1959. - № 4. – С.110-115; Орел М. Трудові свята на Хмельниччині // НТЕ. – 1963. - №3. – С.74-77.

7. Курочкін О. Новорічні свята українців: традиції та сучасність / Курочкін О.В. – К., 1978. – 91 с.
8. Курочкін О.В. Українські новорічні обряди: «Коза» і «Маланка» / Курочкін О.В. – Опішне: Українське Народознавство, 1995. – 392 с.
9. Баженова С.Е. Рец.: «Поділля: історико-етнографічне дослідження. – К., 1994» // Поділля та Волинь у контексті українського національного відродження: Науковий збірник. – Хмельницький, 1995. – С.343-344.
10. Народознавство Поділля в питаннях та відповідях: навчальний посібник [Укладачі: Струманський В.С., Іова В.І., Красномоєць Л.В., Мельникова С.І., Соловей М.В., Шинкарук С.М.]. – Хмельницький, 1995. – 280 с.
11. Струманський В. С. Нариси народно-побутового життя подолян / В.С. Струманський В.С. – Хмельницький, 1994. – 100 с.
12. Романюк В.Ю. Чабанівка. – Кам'янець-Подільський, 1997. – 142 с.
13. Хрін Н.Й., Гошко Л.П. Невичерпне джерело народної мудрості. – К.: 2000. – 78 с.
14. Печенок В.Л. Історія села Великий Карабчіїв. – Хмельницький: Поділля, 1997. – 120 с.
15. Смоляк О.С. Весняна обрядовість західного Поділля в контексті української культури. Частина перша. – Тернопіль: Астон, 2004. – 296 с.
16. ДАХО. – ФР.172. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 3.
17. ДАХО. – ФП.3. – Оп.1. – Спр.112. – Арк. 20; Спр.113. – Арк. 2; ФР. – 1086. – Оп.1 – Спр. 399. – Арк. 2.
18. ДАХО. – ФП. – 3. – Оп.1. – Спр.68. – Арк. 34; ФП.3 – Оп.1. – Спр.155. – Арк. 23.
19. ДАХО. – ФР.1086. – Оп.1. – Спр.399. – Арк.4; ФП. 3. Оп.1. – Спр.238. – Арк.171.
20. ДАХО. – ФР. -3512. – Оп.1. – Спр.450. – Арк.11; ФР. 3212. – Оп.1. Спр.450. – Арк.17.
21. ДАХО. – ФП.3. – Оп.1 – Спр. 238. – Арк.94, 114, 146, 147, 171; ФР.1086. – Оп.1. – Спр.399. – Арк. 2,4; ФР. -3512. – Оп.2. – Спр.356. – Арк. 20-23 27.
22. ДАХО. – ФР.3602. – Оп. 2. – Спр. 175. – Арк.1.
23. ДАХО. – ФР. 3602. – Оп.2. – Спр.15. – Арк.3; Спр 22. – Арк.1
24. ДАХО. – ФР. 3602. – Оп.2. – Спр.184. – Арк.22-28.
25. ДАХО. – ФР. 3602. – Оп.2. – Спр. 184. – Арк.2,5, 7,8, 19; Спр.265. – Арк. 20, 22, 24, 30-33.
26. ДАХО. – Ф.Р. 3602. – Оп.2. – Спр.354. – Арк.10.
27. ДАХО. – Ф.Р. 3602. – Оп.2. – Спр.338. – Арк.15.
28. Фролова О.В. Праздники русских Архангельского Севера в XX – начале XXI века (традиции и новации): Автореф. дис. на соискание учёной степени кандидата исторических наук: спец. 07.00.07. Этнография, этнология и антропология / О.В.Фролова – Москва, 2007. – С. 7.
29. Морський М. Науково-атеїстична пропаганда в культурно-освітніх закладах // Радянське Поділля. – 1958. – 19 січня.

Барташук О.Ю. ИССЛЕДОВАНИЕ И ФИКСАЦИЯ КАЛЕНДАРНОЙ ОБРЯДНОСТИ ПОДОЛИИ В XX – В НАЧАЛЕ XXI ВВ. (НА МАТЕРИАЛАХ ХМЕЛЬНИЦКОЙ ОБЛАСТИ).

В статье произведена характеристика источников изучения и фиксации календарной обрядности Подолии на протяжении XX – начала XXI веков. Помещена информация об изучении календарной обрядности, производимыми ведущими научными учреждениями, специалистами-историками и краеведами-любителями. Обращено внимание на местную периодику и архивные материалы, которые являются важными свидетелями изменений в обрядности подолян на протяжении указанного периода.

Ключевые слова: календарная обрядность подолян, трансформации, краеведы-исследователи, архивные фонды.

Bartashuk O.Yu. RESEARCH AND FIXING OF CALENDAR CEREMONY OF PODILLIA REGION IN THE XX – BEGINNING OF THE XXI C (BASED ON THE MATERIALS OF KHMELNYTSKYI REGION).

The characteristic of sources of the research and fixing of calendar ceremony of Podillia region during the XX –beginning of the XXI c. had been done in the article. The information about researching of calendar ceremony made by the leading scientific foundations, by historical experts and country oriental amateurs have been set. The attention has been paid to the local periodic and archival materials, which are important witnesses of the changes in ceremony of the dwellers of Podillia region during mentioned period.

Key words: calendar ceremony of the dwellers of Podillia region, transformations, country oriental investigators, archival funds.